

УКРАЇНСЬКИЙ МУДРЕЦЬ ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА.

Дуже подібним до грецького філософа Сократа був у нас Українець-мудрець — Григорій Сковорода. Оден і другий важний тим, що найважнішою справою, якою оба клопоталися, було людське життя, був сам чоловік.

І як Сократ був свідомий, що поза світом, який бачимо, існує ще світ невидимий, так і Сковорода весь час життя душою бачив той для ока невидимий світ і жив в проміннях того небуденного, надземного світа.

Сократ прислухувався в життю до внутрішнього голосу своєї душі і йшов за покликом внутрішнього почуття, а те саме було і в Сковороди.

Сократ пережив вік убогим чоловіком, бо не хотів бути багатим, подібно пережив життя і Сковорода.

Сократ ходячи поміж людьми, учив їх праведного життя, а те саме робив і Сковорода.

Наукою Сократа захоплювалися і великі люде, кращі люде, а таксамо захоплювалися писаннями Сковороди і його сучасники.

Лише одно не годиться з грецьким мудрцем — Греки списали науку Сократа і поставили його між передових грецьких мислителів, а в нас про Сковороду були майже забули. Доперва нині починають інтересуватися його особою і відкривають такі цінності, про які доси в нас не думано.

Сковорода родився 1722 р. на Україні в козацькій родині. В школі в Києві Сковорода перевищав спосібностями других учеників. За гарний голос вибрали його в царську капелю, однакж пишний царський двір не мавив його до себе. По році вернув він на Україну і почав даліше вчитися.

Київський єпископ хотів висвятити Сковороду, але той не хотів сего і почав вдавати божевільного. Тоді єпископ залишив думку про висвячення.

Невдовзі взяв його генерал Вишнівський на Угорщину за дяка і звідтам почав Сковорода мандрівку. Він обійшов пішки Польщу, Німеччину й Італію. Так ходив він коло трох літ.

Вернувши на Україну, Сковорода кілька разів по троха учительював; його хотіли навіть зробити монахом за його побожність і розум і ворожили, що він може стати великим чоловіком для церкви, та Сковорода на се не згодився.

Білька часть життя Григорія Сковороди вийшла на мандрівці. Він радийше ходив по селах, де в розмовах вчив людей розумного і чесного життя — а міста та панські доми навідував рідше. Нераз довгий час перебував з пасічниками, що подальше від людей доглядали пасік. З собою носив Сковорода сопілку, Біблію та ще кілька книжок. Біблію читав по єврейськи.

Вмер Сковорода 1794 року, маючи 72 роки життя.

Житє Сковороди інтересне також деякими незвичайними випадками, які подає історія його життя. Ось деякі з них:

1. Коли Сковорода вернув з мандрівки по західній Європі, то удався найперше до свого села. Та не зайшов до батьківського дому, але найперше пійшов на цвинтар, де віддався роздумуванням. Якось невідома сила потягнула його туду. Почав він розглядати хрести і з написів довідався, що його батько, мати і брат вже не живуть.

2. Коло 1760 р., маючи 38 літ, Сковорода познакомився з молодим студентом, Ковалинським. Сердечна приязнь почалася між ними і тревала до смерти мудрця. Ось що оповідає Ковалинський про початок сеї приязни.

Ковалинський полюбив Сковороду, але розумів, що коли буде жити в дружбі з мудрцем, то мусить розпрощатися з деякими своїми навичками і бажаннями. Дотого-ж дехто відраджував Ковалинського від дружби з мудрцем. Та одного разу (1763 р.) приснився Ковалинському сон, про який він оповідає:

— Ніби на небі від краю до краю, по всьому простору написано золотими буквами слова. Ціле небо голубе, а золоті на ній слова були не тільки назверх блискучими, але і внутр сяли прозорим світлом. Слова були написані не вкупі, але по складам і зміст їх був такий: **на-па-м'ять-святих-му-чени-ків-А-на-ті-я-і-Ми-са-ї-ла.**

— Від сих золотих слів сипало вогняними іскрами, як роздмуханого в кузни вугля і сі іскри падали прожогом на Сковороду. Він стояв на землі, протягнувши прямо в гору праву руку і ліву ногу, в постаті проповідуючого Івана Хрестителя.

Я стояв поблизу і деякі з іскор падали і на мене й утворювали в мені легкість, жвавість, свободу, бадьорість, охочість, веселість, ясність, теплоту і невимовне задоволення духа. І я в переповненню найсолодшого почуття пробудився.

З наведеним сном удався Ковалинський до старого священника і той сказав:

— Молодий чоловіче, слухайте сього мужа, його послано вам від Бога бути ангелом-провідником і наставником!

І від тоді Ковалинський вповні віддався дружбі Григорія, а по смерті мудрця описав життя свого старшого друга.

Таксамо Сковорода зі своєї сторони клопотався до смерти молодим своїм другом, писав йому наскрізь чутливі листи і поучення і багато писань зложив він з думкою про Ковалинського.

3. Сковорода безнастанно прислухувався до внутрішнього свого почуття, до „духа“ і він нераз говорив, що „дух кличе мене“, „дух приказує мені“.

В 1770 р. стався такий дивний випадок. Тоді був Сковорода в родича (свояка) свого, Юстина, в Києві. Раптом помітив він, що внутрішнє почуття — дух каже йому йти з Києва. Юстин не хотів його пустити від себе, вдержували і приятелі. Та коли Сковорода вийшов на гору, з якої сходиться на Подол, почув такий сильний сморід, ніби крутом лежить багато трупів. І другого дня він забрався з Києва. За недовгий час довідався він, що в Києві прокинулася морова язва (страшна слабість), про яку за його побуту не було чути, і місто замкнено.

4. Дуже інтересна також смерть Сковороди. Срезневський оповідає таке:

До дідича Ковалевського з'їхалося багато гостей — потоготитись і послухати Сковороди. Був чудовий день...

За обідом був Сковорода незвичайно веселий і говорив, навіть жартував, оповідав про своє минуле, свої мандрівки і досвід. Зачаровані його красномовністю повставали всі від обіду.

Сковорода вийшов у садок. Довго ходив він перехрестними стежками... Над вечір пійшов Ковалевський шукати Сковороди. Вже заходило сонце і Ковалевський застав Сковорду з ризикалем в руках — мудрець під гиластою липою копав довгу, вузьку яму.

— Що се друже Григорію, чим ти занятий? — запитав він.

— Пора друже, закінчити мандрівку — відповів Сковорода — вже і так все волосся злетіло з бідної голови від мордування, пора впокоїтись!

— Ех, брате, дурниця! Досить жартувати, ходімо — почав знов Ковалевський.

— Йду! Але перш усього буду тебе просити, мій добродію, нехай отсе буде моя остання могила — додав Сковорода.

Пійшли в хату і Сковорода відійшов до своєї кімнати. На вечеру не прийшов. Рано також його не було, в полудне таксамо ні. Пійшли тоді до його кімнати і бачать — лежить Сковорода на постели, руки навхрест зложені, під головою шкіряна торба з Біблією і рукописами. І на смерті в чисте біле сам перебрався. Се було 9-го листопада (29-го жовтня с. ст.) 1794 року.

Коли поставимо собі питання: „Чи існує инший, невідомий нам світ? Чи можливі чуда на світі?“ — то життя Сковороди найкраще зможе нам відповісти. Що се був той „дух“, який давав вказівки Сковороді? Хто запровадив його на цвинтар? Хто вивів з Києва? Хто казав приготувати йому?

І невидимий світ є і чуда діються — діються завжди, але діються вони лише з тими людьми і для тих людей, які підносять свій розум і свою душу до того світа, з якого випливає життя всего живучого. Чудо бачить лише той, хто напружить очі душі до тої міри, що може доглянути світ поза границею буденного земного життя. Хто-ж, повернувшись моря держитися і в глибину глянути не хоче, той поза одноманітною поверхнею нічого бачити не буде.

Листки квіток опадають, коли зерно починає рости. Так відпадуть від тебе і твої слабости, коли почне в тобі рости стремління до Бога. **Рамакришна.**

На питання про існування Творця й Промислителя всесвіту найбільші мудрці, які коли-небуд. жили, відповідають стверджуючо. **Дарвін.**

Як у посудині, що щільно замкнена, швидко тасне вогонь, — так у душі, запечатаній мовчаням, швидко втихомирюється гнів. **(Дух. Квіт.).**